

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра гуманітарних і правових дисциплін

І.В. Шульженко

ТРУДОВЕ ПРАВО

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Кривий Ріг
2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра гуманітарних і правових дисциплін

І.В. Шульженко

ТРУДОВЕ ПРАВО

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри гуманітарних та правових
дисциплін
Протокол № 25
від “12” червня 2017 р.
Зав. кафедри
_____І.В.Шульженко

Схвалено навчально-методичною
радою ДонНУЕТ
Протокол № 9
від “30” 06 2017 р.

Кривий Ріг
2017

УДК 349.2(072)
ББК 67.405я73
Ш 95

Рецензенти:

Л.М. Князькова – кандидат юридичних наук, доцент

Р.І. Михайлов – кандидат юридичних наук

Шульженко, І.В.

Ш Трудове право [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / І.В. Шульженко ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. гуманітарних і правових дисциплін. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. – 50 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів всіх форм навчання і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни. Методичні рекомендації містять перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

УДК 349.2(072)
ББК 67.405я73

© Шульженко І.В., 2017
© Донецький національний
університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	20
Змістовий модуль 1. Загальна частина трудового права	21
Змістовий модуль 2. Особлива частина трудового права	24
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	31
Змістовий модуль 1. Загальна частина трудового права	32
Змістовий модуль 2. Особлива частина трудового права	38
Питання для підготовки до заліку	47

ВСТУП

Трудове право – одна з провідних галузей у системі національного права України. За допомогою цієї галузі права здійснюється юридичне забезпечення права людини на працю – одного з фундаментальних прав людини, визнаного всіма державами світу і встановленого міжнародно-правовими актами. Право на працю належить до групи соціально-економічних прав і відображає потребу людини не лише створювати і здобувати джерела існування для себе і своєї сім'ї, а й реалізовувати свій творчий потенціал, виражати свою особистість.

Переважна більшість працездатних громадян України вступають у трудові правовідносини або з боку найманого працівника або з боку роботодавця, і тому, вивчення трудового права є актуальним не тільки для майбутніх юристів, а й для всіх громадян України.

Метою дисципліни “Трудове право” є формування професійних компетентностей щодо правового регулювання трудових відносин та практичних навичок застосування норм трудового права при виникненні, зміні та припиненні трудових правовідносин.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **компетенції**:

знання і розуміння:

теоретичних основ трудового права, а саме: предмету, методу та системи трудового права України

особливостей правового регулювання міжнародних трудових відносин

змісту та класифікації колективних договорів, колективних угод та трудових договорів

механізмів правового регулювання робочого часу та часу відпочинку, охорони праці, оплати праці, вирішення трудових спорів

застосування знань і розумінь:

уміння застосовувати законодавчі, підзаконні та локальні нормативно-правові акти, що регулюють трудові правовідносини

уміння аналізувати національні та міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють трудові правовідносини

уміння застосовувати нормативно-правові акти, що регламентують процедуру укладення, зміни та припинення трудового договору

уміння застосовувати нормативно-правові акти, що забезпечують правові гарантії в галузі робочого часу та часу відпочинку для найманих працівників

уміння застосовувати нормативно-правові акти, що забезпечують правові гарантії в галузі оплати праці та охорони праці

уміння застосовувати правові норми, що регулюють процедуру забезпечення трудової дисципліни на підприємстві та процедуру затвердження правил внутрішнього трудового розпорядку

уміння розробляти ефективну систему охорони праці на підприємстві, установі та організації

уміння захищати свої трудові права в досудовому та судовому порядку

уміння проводити науково-дослідницьку роботу щодо трудового права України, інтерпретувати одержані результати та звітувати про них

формування суджень:

здатність обґрунтувати юридичний механізм забезпечення права людини на працю, як одного з фундаментальних соціально-економічних прав людини

здатність оцінити розвиток соціального партнерства та соціального діалогу в державі з метою попередження трудових спорів

здатність провести порівняльний аналіз трудового законодавства України та законодавство країн Євросоюзу, що регулює трудові правовідносини

здатність встановити фактори, які здійснюють вплив на адаптацію чинного трудового законодавства до законодавства країн Євросоюзу

здатність визначити методи та механізми подолання колізій в трудовому законодавстві України

здатність оцінити проблеми ринку праці притаманні Україні

здатність оцінити вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на перспекти реформування трудового законодавства в Україні

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Дисципліна вільного вибору студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм»	
Загальна кількість годин – 90	Семестр	
	5-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4	Лекції	
	26 год.	8 год.
	Практичні, семінарські	
	13 год.	4 год.
	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
	51 год.	88 год.
Вид контролю: залік		

2. Ціль та завдання дисципліни

Ціль - формування професійних компетентностей щодо правового регулювання трудових відносин та практичних навичок застосування норм трудового права при виникненні, зміні та припиненні трудових правовідносин.

Завдання: вивчення основних понять і категорій трудового права України, виховання у студентів високої правової культури і правосвідомості, поваги до законів, необхідності їх неухильного дотримання.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб.	сам. робота		л	п	лаб.	сам. робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Загальна частина трудового права										
Тема 1. Поняття, предмет, метод, система, функції та принципи трудового права України	9	2	1		6					
Тема 2. Джерела (форми) трудового права	9	2	1		6					
Тема 3. Міжнародно-правове регулювання праці	9	2	1		6					
Разом за змістовим модулем 1	27	6	3		18					
Змістовий модуль 2. Особлива частина трудового права										
Тема 4. Трудовий договір	9	2	1		6					
Тема 5. Робочий час та час відпочинку	9	2	1		6					
Тема 6. Оплата праці	12	4	2		6					
Тема 7. Трудова дисципліна та юридична відповідальність сторін трудового договору	11	4	2		5					
Тема 8 Охорона праці	11	4	2		5					
Тема 9	11	4	2		5					

Індивідуальні трудові спори									
Разом за змістовим модулем 3	63	20	10		33				
Усього годин	90	26	13	-	51				

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Семінар – розгорнута бесіда Поняття, предмет, метод, система, функції та принципи трудового права України	1
2	Семінар запитань і відповідей Джерела (форми) трудового права	1
3	Семінар – дискусія Міжнародно-правове регулювання праці	1
4	Семінар – розгорнута бесіда Трудовий договір	1
5	Семінар запитань і відповідей Робочий час та час відпочинку	1
6	Семінар – дискусія Оплата праці	2
7	Семінар – розгорнута бесіда Трудова дисципліна та юридична відповідальність сторін трудового договору	2
8	Семінар запитань і відповідей Охорона праці	2
9	Семінар – дискусія Індивідуальні трудові спори	2

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Аналіз і систематизація законодавства України, що регулює трудові правовідносини.
4. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема	Кількість	Зміст самостійної роботи	Засоби
-------------	-----------	--------------------------	--------

семінарських занять	ь годин самостій -ної роботи		діагностик и
Змістовий модуль 1. Загальна частина трудового права			
Семінар – розгорнута бесіда Тема 1. Поняття, предмет, метод, система, функції та принципи трудового права України	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: поняття трудового права, предмет трудового права, метод трудового права, система трудового права, функції та принципи трудового права України ". Джерела [1, 2, 3, 5, 6, 9]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до теоретичних питань.	Тестування, фронтальн е та індивідуал ьне опитуванн я, заслуховув ання та обговорюв ання доповідей
Семінар запитань і відповідей Тема 2. Джерела (форми) трудового права	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: поняття джерел трудового права, особливості джерел трудового права, класифікація джерел трудового права. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту.	Тестування, фронтальн е та індивідуал ьне опитуванн я, понятійни й диктант
Семінар – дискусія Тема 3. Міжнародно- правове регулювання праці	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: міжнародно-правові стандарти у галузі трудових правовідносин, класифікація джерел міжнародного трудового права. Джерело [1, 2, 4, 5, 9]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, проведенн я дискусії, заслуховув ання та обговорюв ання повідомле нь
Разом змістовий модуль 1	18		
Змістовий модуль 2. Особлива частина трудового права			

Семінар – розгорнута бесіда Тема 4. Трудовий договір	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: поняття трудового договору, класифікація видів трудового договору, порядок укладання, зміни та припинення трудового договору. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань
Семінар запитань і відповідей Тема 5. Робочий час та час відпочинку	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: поняття робочого часу, види робочого часу, надурочні роботи. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування. 3. Вирішення ситуаційних задач.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань
Семінар – дискусія. Тема 6. Оплата праці	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: поняття заробітної плати, види заробітної плати, гарантії щодо виплати заробітної плати. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування. 3. Вирішення ситуаційних задач.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань
Семінар – розгорнута бесіда Тема 7. Трудова	5	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: поняття трудової дисципліни, загальна та спеціальна дисциплінарна відповідальність, дисциплінарне провадження.	Тестування, фронтальне та індивідуальне

дисципліна та юридична відповідальність сторін трудового договору		Джерело [1, 2, 8]. 2. Самотестування. 3. Вирішення ситуаційних задач.	опитування, розв'язання практичних завдань, перевірка зібраної інформації
Семінар – дискусія Тема 8 Охорона праці	5	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: поняття охорони праці, способи забезпечення охорони праці на виробництві, відповідальність за порушення норм з охорони праці. Джерело [1, 2, 6, 9]. 2. Самотестування. 3. Вирішення ситуаційних задач.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, перевірка зібраної інформації
Семінар – дискусія Тема 9 Індивідуальні трудові спори	5	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: поняття трудових спорів, класифікація трудових спорів, порядок вирішення трудових спорів. Джерело [1, 2, 5]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, понятійний диктант
Разом змістовий модуль 2	33		
Разом	51		

7. Матриця зв'язку між дисципліною/ змістовим модулем, результатами навчання та компетентностями

Результати навчання	Компетентності											
	Загальні					Предметно-спеціальні						
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	
1. Знання теоретичних основ трудового права, а саме: Предмету трудового права, методу трудового права, системи трудового права, джерел трудового права							+					
2. Знання ключових аспектів класифікації джерел трудового права та особливостей їх використання								+				
3. Знання ключових положень міжнародного трудового права як інституту міжнародного приватного права							+					
4. Знання основних норм трудового законодавства, що регулюють процедуру укладення, зміни і припинення трудового договору										+		
5. Знання нормативно-правових актів, що забезпечують правові гарантії в галузі робочого часу та часу відпочинку							+					
6. Розуміння процедури і правового регулювання оплати праці на виробництві												
7. Уміння застосування правових норм, що регулюють процедуру забезпечення трудової дисципліни на підприємстві та процедуру затвердження								+				

правил внутрішнього трудового розпорядку											
8. Уміння забезпечення ефективної системи охорони праці на підприємстві, установі та організації							+				
9. Здатність застосовувати нормативно-правові акти, що регулюють процедуру вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів									+		

8. Стиль викладання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійно опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються на протязі семестру (100 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуальне завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1						
Тема 1	4		2			6

Тема 2	4		2			6
Тема 3	4		2	6		12
Разом змістовий модуль 1	12		6	6		24
Змістовий модуль 2						
Тема 4	2	4	6			12
Тема 5	2	4	6			12
Тема 6	2	4	6			12
Тема 7	2	4	6			12
Тема 8	2	4	6			12
Тема 9	2	4	6		4	16
Разом змістовий модуль 2	12	24	36		4	76
Разом						100

Оцінювання студентів при проведенні екзамену з використанням комп'ютерної програми «MyTest»

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів:

0-40 балів - теоретична частина (тестування);

0-10 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин сумуються. Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (40 тестових завдань).

Оцінювання *тестових завдань* (40 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі інформації, яку надає комп'ютер за результатами тестування (кількість правильних відповідей). Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал.

Загальне оцінювання *теоретичної частини* екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або сумування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання **практичної частини** (1 розрахункове завдання на 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини

Сума балів	Критерії оцінювання
------------	---------------------

10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Оцінювання студентів при проведенні екзамену без використання комп'ютерної програми «MyTest»

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів:
 0-40 балів - теоретична частина (тестування);
 0-10 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин сумуються. Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (40 тестових завдань). Оцінювання *тестових завдань* (40 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі підрахунку кількості правильних тестів. Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал.

Загальне оцінювання *теоретичної частини* екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або сумування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання **практичної частини** (1 розрахункове завдання на 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини

Сума балів	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні

	помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
59-30	FX	2, «незадовільно»
0-29	F	

11. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні вказівки з вивчення дисципліни.
3. Комплекти індивідуальних завдань.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

12. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.
3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. -

Ст. 169; 1993. - №2. - Ст. 3; 1994. - №45. -Ст. 408; 1996. - №3. - Ст. 11; 1996. - №9. - Ст. 42; 1997. - №8. - Ст. 62; 1998. - №11-12. - Ст. 44.

5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №36. - Ст. 361.

6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. - Ст. 668.

7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.-Ст. 121.

8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. - Ст. 4.

9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.

11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.

12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.

13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.

14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012

15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.

16. www.ligazakon.ua.....

**ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА ТРУДОВОГО ПРАВА

Тема 1. Поняття, предмет, метод, система, функції та принципи трудового права України

Семинар 1. Поняття, предмет, метод, система, функції та принципи трудового права України

План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

1. Поняття та історія розвитку трудового права.
  2. Предмет трудового права.
  3. Метод трудового права.
  4. Система трудового права, її структура.
  5. Функції трудового права.
  6. Принципи трудового права.
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*
4. *Обговорення кейсу.*

Ткаченко о 16³⁰ год. 20.05.2003 р. був виключений з членів будівельного кооперативу після того як о 16²⁵ год. цього ж дня голова кооперативу звільнив його з роботи за підставою - “порушення норм етичного кодексу кооперативу”, яке проявилось у зухвалій поведінці останнього під час переговорів з потенційним замовником на будівництво нового житлового будинку.

Ткаченко звернувся до суду з позовом про поновлення на роботі, мотивуючи свою вимогу, по-перше, тим, що такої підстави для звільнення у трудовому законодавстві нема й прохав суд зобов'язати роботодавця оплатити йому надурочні роботи, оскільки на протязі десяти останніх місяців він працював по десять годин на добу з одним вихідним днем на тиждень; по-друге, - він вважає незаконним його “автоматичне” виключення з членів кооперативу після звільнення, адже ці відносини мають різну галузеву належність, правове забезпечення.

Голова кооперативу пояснив, що у п. 5 Правил внутрішнього розпорядку, прийнятими загальними зборами членів кооперативу, закріплена така підстава для звільнення як “порушення норм етичного кодексу...”, а згідно п. 8 цих Правил - робочий час у кооперативі становить 60 годин на тиждень. Крім цього, на думку голови кооперативу, цей працівник належав до окремої категорії працівників – так звані “працюючі власники”, статус яких є комплексним і регламентується декількома галузями права, а тому усі вимоги Ткаченка безпідставні.

Питання:

- 1) Чи підлягають вимоги Ткаченка задоволенню?

2) Чи зміниться рішення, коли б Ткаченко був би членом: а) фермерського господарства; б) особистого селянського господарства; в) колективного сільськогосподарського підприємства? Мотивуйте відповіді.

Тема 2. Джерела (форми) трудового права Семінар 2 Джерела (форми) трудового права

План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

1. Поняття джерел трудового права, їх класифікація і види.
  2. Конституція України як основне джерело трудового права.
  3. Міжнародні правові акти як джерела трудового права.
  4. Кодекс законів про працю України: загальна характеристика.
  5. Проект нового Трудового кодексу України.
  6. Єдність і диференціація правового регулювання праці. Загальне і спеціальне законодавство про працю.
  7. Основні закони, котрі регулюють соціально-трудова відносини.
  8. Підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють трудові правовідносини.
  9. Акти соціального партнерства, їх значення та юридична природа.
  10. Локальні нормативно-правові акти.
  11. Судова практика та її значення для застосування трудового законодавства.
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*
4. *Обговорення кейсу.*

Буханова була допущена до роботи дояркою адміністрацією племінного заводу. До початку роботи вона здала у відділ кадрів трудову книжку і заяву про прийняття на роботу з резолюцією бригадира, який не заперечував проти її оформлення на роботу. Через три дні він був звільнений за п. 7 статті 40 КЗпП України, хоча й успів проінструктувати її з техніки безпеки, протипожежної охорони, виробничої санітарії тощо.

Через півроку роботи, на протязі якого вона виконувала свої обов'язки і не отримувала заробітну плату, у зв'язку з фінансовою скрутою на заводі, Антонова звернулася з заявою про надання їй щорічної відпустки. Після цього її відсторонили від виконання трудових обов'язків, посиляючись на те, що наказу про її прийняття на роботу не було. Антонова звернулася до суду з позовом про поновлення на роботі.

Питання:

- 1) Якими актами централізованого законодавства слід керуватися при здійсненні правового аналізу цього казусу?
- 2) Дайте порівняльну характеристику “відсторонення від роботи” та “звільнення у випадку порушення правил прийняття на роботу”.

3) Яке рішення повинен винести суд? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що з нею взагалі не проводився жодний із зазначених інструктажів, а до роботи її допустив директор заводу або, коли через півроку буде встановлено, що ця робота з самого початку була протипоказана їй за станом здоров'я у зв'язку з вагітністю терміном у один місяць, про яку вона не сказала роботодавцеві?

Тема 3. Міжнародно-правове регулювання праці **Семінар 3 Міжнародно-правове регулювання праці**

План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

1. Поняття міжнародно-правового регулювання праці, історія його розвитку.
2. Суб'єкти міжнародно-правового регулювання. Міжнародна організація праці, її структура, основні напрями діяльності.
3. Універсальні джерела міжнародно-правового регулювання праці.
4. Європейські джерела трудового права.
5. Двосторонні договори України про працевлаштування і соціальний захист працівників.
6. Права громадян України на працю та соціальний захист за кордоном. Трудовий статус іноземців в Україні.

2. *Індивідуальне тестування.*

3. *Презентація рефератів (доповідей).*

4. *Обговорення кейсу.*

Старший викладач державного педагогічного інституту Рубан, вік якого наближається до пенсійного, звернувся до відділу кадрів інституту з проханням підготувати його документи про вихід на пенсію як державного службовця відповідно до Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р.

Свою вимогу Рубан обґрунтував посиланням на пункт 1 статті 1 Конвенції МОП 1978 р. про трудові відносини на державній службі, відповідно до якого ця Конвенція застосовується до усіх осіб, найнятим державним органом, якщо тільки до них не застосовуються більш сприятливі положення інших міжнародних трудових конвенцій. Статтею 8-1 КЗпП України визначено, якщо міжнародними договорами або угодами встановлені інші правила, чим ті, що їх містить законодавство України, повинні застосовуватись правила міжнародних договорів.

Питання:

- 1) Дайте розгорнуту характеристику актів МОП як джерел трудового права.
- 2) Яка Ваша думка щодо поставленого Рубаном питання?

3) Чи можуть застосовуватися міжнародні договори у сфері трудових відносин, коли вони не відповідають Конституції України – джерелу трудового права?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА ТРУДОВОГО ПРАВА

Тема 4. Трудовий договір

Семінар 4. Трудовий договір

План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

1. Поняття і значення трудового договору.
  2. Сторони трудового договору.
  3. Зміст і форма трудового договору.
  4. Юридичні гарантії при найманні на роботу.
  5. Порядок укладання трудового договору.
  6. Особливості укладання окремих видів трудових договорів (контракт, сумісництво).
  7. Переведення, переміщення та зміна істотних умов праці.
  8. Загальна характеристика підстав припинення трудового договору, їх класифікація.
  9. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника (ст. 38,39 КЗпП України).
  10. Підстави і порядок розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу (ст. 40,41 КЗпП України).
  11. Інші підстави припинення трудового договору.
  12. Проведення розрахунку. Вихідна допомога.
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*
4. *Обговорення кейсу.*

Князев у 2000 році уклав трудовий договір з інститутом механіки НАН України про роботу на посаді старшого інженера лабораторії моделювання конструкцій з полімерів. За протестом прокурора м. Києва Князев наказом від 22 вересня 2003 року був звільнений з роботи без попередньої згоди профспілкового комітету як молодий спеціаліст, що відпрацював за призначенням три роки після закінчення інституту.

За позовною заявою Князева суд Радянського р-ну м. Києва поновив його на роботі.

На рішення суду прокурор м. Києва приніс протест, в якому, посиляючись на те, що в даному випадку мова йде не про розірвання трудового договору, а про визнання його недійсним, як укладеного в обхід закону, просив рішення суду скасувати.

Апеляційний суд, розглянувши протест, зазначила, що Кодекс законів про працю України не передбачає можливості звільнення з роботи осіб як таких, що не відпрацювали після закінчення учбових закладів за призначенням три роки, тому звільнення Князева з роботи, як молодого спеціаліста, що не відпрацював за призначенням три роки, не ґрунтується на законі.

Крім того, звільнення з роботи позивача проведене без згоди профспілкового комітету, чим грубо порушено вимоги ст. 43 КЗпП України.

Посилання у протесті на те, що в даному випадку йде мова не про розірвання трудового договору, а про визнання його недійсним як такого, що укладений в обхід закону, – взагалі суперечить закону. Трудове законодавство встановлює лише одну форму припинення трудового договору – це його розірвання, припинення ж трудового договору шляхом визнання його недійсним – закон не передбачає.

За таких обставин рішення районного суду, яким поновлено позивача на роботі, цілком обґрунтоване і підстав до його скасування немає.

Питання:

- 1) Дайте характеристику статусу Князева як молодого фахівця.
- 2) Які особливості укладення, зміни та припинення трудового договору з Князевим встановлені у законодавстві?
- 3) Чи можуть визнаватись трудові договори недійсними?
- 4) У якому випадку повинні припинятись трудові договори при порушенні встановлених правил прийняття на роботу?

Тема 5. Робочий час та час відпочинку **Семінар 5. Робочий час та час відпочинку**

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Поняття робочого часу і правові нормативи робочого часу.
  2. Скорочений та неповний робочий час.
  3. Режими та облік робочого часу (ненормований робочий день, гнучкий робочий час).
  4. Надурочні роботи і порядок залучення до них.
  5. Поняття і види часу відпочинку.
  6. Види відпусток.
  7. Щорічна основна відпустка і порядок її надання.
  8. Соціальні відпустки.
  9. Відпустки без збереження заробітної плати і порядок їх надання.
- 2. Індивідуальне тестування.*
- 3. Презентація рефератів (доповідей).*
- 4. Обговорення кейсу.*

У зв'язку з підготовкою автомашин до щорічного технічного огляду директор автотранспортного підприємства запропонував групі ремонтних робітників на чолі з інженером-механіком залишитися після закінчення робочого дня на три години для завершення виконання невідкладних робіт. Однак в цей день закінчити усі роботи не вдалося, і працівникам було запропоновано залишитися на роботі наступного дня ще на три години. Але

цього разу директор наказав інженеру-механіку, враховуючи його високу кваліфікацію та терміновий характер робіт, попрацювати в якості ремонтника.

При отриманні розрахункових листків заробітної плати працівники виявили, що їм не нарахована зарплата за виконані надурочні роботи. Директор пояснив, що вони були залучені до надурочних робіт з порушенням законодавства: на жаль, він забув видати відповідний наказ і не отримав згоду профспілки, а тому для оплати надурочної роботи немає жодних правових підстав.

Крім того, він звернув увагу частини ремонтних робітників, що вони взагалі працюють неповний робочий день і хоча й працювали понад встановлену для них тривалість робочого часу, але роботу виконували в межах встановленої законодавством тривалості робочого часу; інженер-механік, на думку директора, взагалі не може претендувати на оплату надурочної роботи, оскільки працює на умовах ненормованого робочого дня з наданням за це додаткової відпустки.

Працівники-ремонтники звернулися до комісії по трудових спорах підприємства із заявою про стягнення заробітної плати за час виконання надурочних робіт, а інженер – до суду з вимогою поновити його на роботі та оплатити надурочні роботи, оскільки через два дні після їх виконання він був звільнений на законних підставах за появу на роботі в нетверезому стані.

Питання:

- 1) Про які види режиму роботи та робочого часу йдеться у завданні?
- 2) Яке повинне бути рішення КТС і суду? Аргументуйте відповідь.

Тема 6. Оплата праці

Семінар 6. Оплата праці

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Право працівника на справедливу винагороду за працю та його міжнародні стандарти.
2. Поняття, структура і функції заробітної плати.
3. Сфери регулювання заробітної плати.
4. Тарифна система: загальна характеристика.
5. Системи заробітної плати.
6. Індиксація заробітної плати.
7. Порядок виплати заробітної плати та обмеження утримань.
8. Компенсація втрати частини заробітної плати у зв'язку з затримкою її виплати.
9. Відповідальність роботодавця та службових осіб за дотримання законодавства про оплату праці.

2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*

4. Обговорення кейсу.

У зв'язку з підготовкою автомашин до щорічного технічного огляду директор автотранспортного підприємства запропонував групі ремонтних робітників на чолі з інженером-механіком залишитися після закінчення робочого дня на три години для завершення виконання невідкладних робіт. Однак в цей день закінчити усі роботи не вдалося, і працівникам було запропоновано залишитися на роботі наступного дня ще на три години. Але цього разу директор наказав інженеру-механіку, враховуючи його високу кваліфікацію та терміновий характер робіт, попрацювати в якості ремонтника.

При отриманні розрахункових листків заробітної плати працівники виявили, що їм не нарахована зарплата за виконані надурочні роботи. Директор пояснив, що вони були залучені до надурочних робіт з порушенням законодавства: на жаль, він забув видати відповідний наказ і не отримав згоду профспілки, а тому для оплати надурочної роботи немає жодних правових підстав.

Крім того, він звернув увагу частини ремонтних робітників, що вони взагалі працюють неповний робочий день і хоча й працювали понад встановлену для них тривалість робочого часу, але роботу виконували в межах встановленої законодавством тривалості робочого часу; інженер-механік, на думку директора, взагалі не може претендувати на оплату надурочної роботи, оскільки працює на умовах ненормованого робочого дня з наданням за це додаткової відпустки.

Працівники-ремонтники звернулися до комісії по трудових спорах підприємства із заявою про стягнення заробітної плати за час виконання надурочних робіт, а інженер – до суду з вимогою поновити його на роботі та оплатити надурочні роботи, оскільки через два дні після їх виконання він був звільнений на законних підставах за появу на роботі в нетверезому стані.

Питання:

- 1) Чим регламентується оплата праці при відхиленнях від нормальних умов праці, про які йдеться у задачі?
- 2) Яке має бути рішення КТС і суду? Аргументуйте відповідь.

Тема 7. Трудова дисципліна та юридична відповідальність за трудовим правом України

Семінар 7. Трудова дисципліна та юридична відповідальність за трудовим правом України

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Поняття, значення та правове регулювання трудової дисципліни.
2. Методи забезпечення трудової дисципліни.
3. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку.

4. Загальна характеристика та підстави юридичної відповідальності за трудовим правом України

5. Поняття і види дисциплінарної відповідальності працівників. Підстава та умови дисциплінарної відповідальності працівників.

6. Порядок застосування дисциплінарних стягнень.

7. Поняття, значення, функції матеріальної відповідальності сторін трудового договору.

8. Підстава та умови матеріальної відповідальності працівників.

9. Види матеріальної відповідальності працівників.

10. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної працівником.

2. *Індивідуальне тестування.*

3. *Презентація рефератів (доповідей).*

4. *Обговорення кейсу.*

За грубе порушення, що "...спричинило погіршення якості послуг, що надаються населенню", робітнику побутового комбінату Зарудному було знижено кваліфікаційний розряд з V до IV, з порушенням строків встановлених ст. 148 КЗпП України. Зарудний звернувся з скаргою до комісії по трудових спорах, яка дії директора визнала правильними.

Зарудний вважає, що серед заходів стягнення зниження розрядів не передбачене. Якщо ж і віднести це стягнення до дисциплінарних, то слід дотримуватись порядку накладення стягнень, передбачених ст. 149 КЗпП України.

Крім цього, прочитавши підручник з трудового права, він дійшов висновку, що у цьому випадку є підстави стверджувати, що порушено ст. 43 Конституцію України, оскільки він добровільно не погоджувався на зміну трудової функції.

Чи зміниться рішення, коли б йшлося про зниження розряду фрезерувальнику Зарудному за "грубе порушення, що спричинило погіршення якості продукції".

Питання:

1) Про яку підставу і якого виду юридичної відповідальності йдеться у задачі?

2) Чи є підстави для притягнення роботодавця до відповідальності за ст. 173 Кримінального кодексу України?

3) Дайте характеристику складу цієї підстави, враховуючи зміст фабули. Яке рішення повинен винести суд?

4) Якщо суд у позові відмовить, то чи не буде це означати, що Зарудний на все життя залишиться робітником (фрезерувальником) IV розряду?

Тема 8. Охорона праці
Семінар 8. Охорона праці
План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

1. Поняття, зміст і гарантії права працюючих громадян на охорону праці за законодавством України.

2. Організація охорони праці на підприємстві.

3. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних і шкідливих роботах.

4. Охорона праці жінок, молоді та осіб зі зниженою працездатністю.

5. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, пов'язаних із виробництвом.

6. Органи нагляду і контролю за охороною праці, їх повноваження.

7. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.

2. *Індивідуальне тестування.*

3. *Презентація рефератів (доповідей).*

4. *Обговорення кейсу.*

У зв'язку з установленням в цеху нового обладнання і введенням більш досконалої технології технічний інспектор по нагляду за охороною праці зробив розпорядження про проведення додаткових заходів по техніці безпеки, в тому числі про влаштування додаткової огорожі. Вважаючи, що вимоги інспектора виходять за межі діючих на підприємстві локальних правил по техніці безпеки і укладеної на початку року угоди по охороні праці і що обладнання, одержане в готовому вигляді з заводу, є комплектним, директор заперечував проти проведення в поточному році додаткових заходів по техніці безпеки.

Інспектор відмовився переглянути своє розпорядження, наполягаючи на додаткових заходах, які необхідні з точки зору охорони здоров'я працюючих. Без таких заходів проведення робіт є небезпечним.

Питання:

1) На підставі якого принципу вирішуються розбіжності між державними актами про охорону праці та локальними?

2) Які обов'язки власника або уповноваженого ним органу в галузі охорони праці?

3) У якому порядку інспектор по охороні праці може примусити власника або уповноважений ним орган виконати його розпорядження по охороні праці?

4) Як вирішити даний спір?

Тема 9. Індивідуальні трудові спори

Семінар 9. Індивідуальні трудові спори

План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

1. Поняття трудових спорів, їх види і причини виникнення.
  2. Організація і компетенція КТС. Порядок і строки розгляду трудових спорів у КТС.
  3. Розгляд індивідуальних трудових спорів судом.
  4. Виконання судових рішень у трудових спорах. Порядок поновлення працівників на роботі.
  5. Проблема розгляду індивідуальних спорів у Європейському суді з прав людини.
2. *Індивідуальне тестування.*
  3. *Презентація рефератів (доповідей).*
  4. *Обговорення кейсу.*

У зв'язку з скороченням апарату міністерства був звільнений інспектор контрольно-інспекторського відділу Полухін. А на посаду, яку він займав, був призначений Орехов, який працював до цього інспектором планового відділу цього ж міністерства і посада якого скорочувалась. Полухін звернувся до КТС з позовом про поновлення на роботі, де вказував, що він літня людина і йому залишився один рік до пенсії, страждає на виразку шлунку і йому буде важко влаштуватись на іншу роботу, тим більш, що його посада не скорочувалась, іншої роботи йому не пропонували і на засідання профкому, де давалась згода на його звільнення, він не був запрошений, питанням його працевлаштування ніхто не займався.

Представник відповідача у КТС пояснив, що Полухін через свою хворобу не може їздити у відрядження (а робота пов'язана а постійними виїздами на периферію), іншої роботи йому не пропонували тому, що вакантних посад в міністерстві немає, його працевлаштуванням на інших підприємствах, в організаціях міста ніхто не займався, але цим повинна займатися служба зайнятості, куди своєчасно було повідомлено про його звільнення. Спір слухався у КТС більше шести неділь.

Питання:

- 1) Яка компетенція КТС?
- 2) Як вирішити цю справу?
- 3) Особливості розгляду індивідуального трудового спору у суді?

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА ТРУДОВОГО ПРАВА

Тема 1. Поняття, предмет, метод, система, функції та принципи трудового права України

Семінар 1. Поняття, предмет, метод, система, функції та принципи трудового права України

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Предмет трудового права.
2. Метод трудового права.
3. Система трудового права, її структура.
4. Функції трудового права.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. До предмета трудового права належать відносини:

А. між Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття і Міністерством праці та соціальної політики України щодо виконання положення, затвердженого наказом Міністерства, про порядок надання Фондом послуг із професійної підготовки;

В. центром зайнятості і навчальним комбінатом про визначення взаємних зобов'язань щодо навчання і перенавчання безробітних;

С. Комісією з трудових спорів і працівником Корнеєвим щодо розгляду його трудового спору;

Д. профспілковим комітетом підприємства і власником підприємства щодо забезпечення його путівкою у санаторій.

2. До предмета трудового права належать відносини:

А. щодо матеріального забезпечення осіб, котрі підвищують свою кваліфікацію на факультеті підвищення кваліфікації вчителів при Київському державному університеті;

В. встановлення у локальному Положенні підприємства додаткових пільг працівникам, які навчаються у вищому навчальному закладі з заочною формою навчання;

С. оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності працівника підприємством;

Д. відшкодування власником підприємства працівнику шкоди, заподіяної крадіжкою його хутряної шапки з його робочого кабінету.

3. До предмета трудового права належать відносини:

А. між профспілковим комітетом і керівником підприємства про отримання згоди на звільнення працівника за прогул;

В. між Кабінетом Міністрів України і Конфедерацією роботодавців України щодо укладення Генеральної угоди.

С. щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності старшого слідчого прокуратури району;

Д. щодо надання оплачуваної щорічної відпустки пенсіонерці Морозовій, яка за трудовою угодою з роботодавцем Карловим виконує обов'язки телефонного диспетчера вдома.

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.
3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. - Ст. 169; 1993. - №2. - Ст. 3; 1994. - №45. -Ст. 408; 1996. - №3. - Ст. 11; 1996. - №9. - Ст. 42; 1997. - №8. - Ст. 62; 1998. - №11-12. - Ст. 44.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №36. - Ст. 361.
6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. - Ст. 668.
7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.-Ст. 121.
8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. - Ст. 4.
9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.

11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.
12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. — Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. — 185с.
13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012
15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.
16. www.ligazakon.ua.....

Тема 2. Джерела (форми) трудового права

Семінар 2. Джерела (форми) трудового права

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Конституція України як основне джерело трудового права.
  2. Міжнародні правові акти як джерела трудового права.
  3. Кодекс законів про працю України: загальна характеристика.
  4. Основні закони, котрі регулюють соціально-трудова відносини.
  5. Підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють трудові правовідносини.
  6. Акти соціального партнерства, їх значення та юридична природа.
  7. Локальні нормативно-правові акти.
- 3. Підготуйтеся до письмового опитування.*
- 4. Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.
3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14

жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. – Ст. 169; 1993. – №2. – Ст. 3; 1994. – №45. – Ст. 408; 1996. – №3. – Ст. 11; 1996. – №9. – Ст. 42; 1997. – №8. – Ст. 62; 1998. – №11-12. – Ст. 44.

5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №36. – Ст. 361.

6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. – Ст. 668.

7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17. – Ст. 121.

8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. – Ст. 4.

9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.

11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.

12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.

13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.

14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012

15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.

16. www.ligazakon.ua.....

Тема 3. Міжнародно-правове регулювання праці Семинар 3 Міжнародно-правове регулювання праці

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Поняття міжнародно-правового регулювання праці, історія його розвитку.

2. Суб'єкти міжнародно-правового регулювання. Міжнародна організація праці, її структура, основні напрями діяльності.
3. Універсальні джерела міжнародно-правового регулювання праці.
4. Європейські джерела трудового права.
3. Підготуйтеся до письмового опитування.
4. Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.
3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. – Ст. 169; 1993. – №2. – Ст. 3; 1994. – №45. – Ст. 408; 1996. – №3. – Ст. 11; 1996. – №9. – Ст. 42; 1997. – №8. – Ст. 62; 1998. – №11-12. – Ст. 44.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №36. - Ст. 361.
6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. - Ст. 668.
7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.-Ст. 121.
8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. - Ст. 4.
9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.
11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.
12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.

13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012
15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.
- 16.www.ligazakon.ua.....

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОСОБЛИВА ЧАСТИНА ТРУДОВОГО ПРАВА

Тема 4. Трудовий договір Семинар 4. Трудовий договір

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Поняття і значення трудового договору.

2. Зміст і форма трудового договору.

3. Особливості укладання окремих видів трудових договорів (контракт, сумісництво).

4. Переведення, переміщення та зміна істотних умов праці.

5. Загальна характеристика підстав припинення трудового договору, їх класифікація.

6. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника (ст. 38,39 КЗпП України).

7. Підстави і порядок розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу (ст. 40,41 КЗпП України).

3. *Підготуйтеся до письмового опитування.*

4. *Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.

2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.

3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.

4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. – Ст. 169; 1993. - №2. - Ст. 3; 1994. - №45. -Ст. 408; 1996. - №3. - Ст. 11; 1996. - №9. - Ст. 42; 1997. - №8. - Ст. 62; 1998. - №11-12. - Ст. 44.

5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №36. - Ст. 361.

6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. - Ст. 668.

7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.-Ст. 121.
8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. - Ст. 4.
9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.
11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.
12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.
13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012
15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.
16. www.ligazakon.ua.....

Тема 5. Робочий час та час відпочинку

Семінар 5. Робочий час та час відпочинку

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
  1. Поняття робочого часу і правові нормативи робочого часу.
  2. Скорочений та неповний робочий час.
  3. Поняття і види часу відпочинку.
  4. Види відпусток.
  5. Щорічна основна відпустка і порядок її надання.
3. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
4. *Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.
3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. – Ст. 169; 1993. - №2. - Ст. 3; 1994. - №45. -Ст. 408; 1996. - №3. - Ст. 11; 1996. - №9. - Ст. 42; 1997. - №8. - Ст. 62; 1998. - №11-12. - Ст. 44.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №36. - Ст. 361.
6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. - Ст. 668.
7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.-Ст. 121.
8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. - Ст. 4.
9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.
11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.
12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.
13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012
15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.
16. www.ligazakon.ua.....

Тема 6. Оплата праці

Семинар 6. Оплата праці

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Право працівника на справедливу винагороду за працю та його міжнародні стандарти.

2. Поняття, структура і функції заробітної плати.

3. Сфери регулювання заробітної плати.

4. Тарифна система: загальна характеристика.

5. Системи заробітної плати.

6. Порядок виплати заробітної плати та обмеження утримань.

3. Підготуйтеся до письмового опитування.

4. Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.

2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.

3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.

4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. – Ст. 169; 1993. - №2. - Ст. 3; 1994. - №45. -Ст. 408; 1996. - №3. - Ст. 11; 1996. - №9. - Ст. 42; 1997. - №8. - Ст. 62; 1998. - №11-12. - Ст. 44.

5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №36. - Ст. 361.

6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. - Ст. 668.

7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.-Ст. 121.

8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. - Ст. 4.

9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України

від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №34. - Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.
11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.
12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.
13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012
15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.
16. www.ligazakon.ua.....

Тема 7. Трудова дисципліна та юридична відповідальність за трудовим правом України

Семінар 7. Трудова дисципліна та юридична відповідальність за трудовим правом України

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
  1. Поняття і види дисциплінарної відповідальності працівників. Підстава та умови дисциплінарної відповідальності працівників.
  2. Порядок застосування дисциплінарних стягнень.
  3. Поняття, значення, функції матеріальної відповідальності сторін трудового договору.
  4. Підстава та умови матеріальної відповідальності працівників.
  5. Види матеріальної відповідальності працівників.
  6. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної працівником.
3. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
4. *Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.

2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.
3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. – Ст. 169; 1993. – №2. – Ст. 3; 1994. – №45. – Ст. 408; 1996. – №3. – Ст. 11; 1996. – №9. – Ст. 42; 1997. – №8. – Ст. 62; 1998. – №11-12. – Ст. 44.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №36. – Ст. 361.
6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. – Ст. 668.
7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.-Ст. 121.
8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. – Ст. 4.
9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.
11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.
12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.
13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012
15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.
16. www.ligazakon.ua.....

Тема 8. Охорона праці

Семінар 8. Охорона праці

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
  1. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних і шкідливих роботах.
  2. Охорона праці жінок, молоді та осіб зі зниженою працездатністю.
  3. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, пов'язаних із виробництвом.
  4. Органи нагляду і контролю за охороною праці, їх повноваження.
  5. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
3. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
4. *Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.
3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. - Ст. 169; 1993. - №2. - Ст. 3; 1994. - №45. -Ст. 408; 1996. - №3. - Ст. 11; 1996. - №9. - Ст. 42; 1997. - №8. - Ст. 62; 1998. - №11-12. - Ст. 44.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №36. - Ст. 361.
6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. - Ст. 668.
7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.-Ст. 121.
8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. - Ст. 4.
9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.
11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.
12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.
13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012
15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.
16. www.ligazakon.ua.....

Тема 9. Індивідуальні трудові спори **Семінар 9. Індивідуальні трудові спори**

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
  1. Організація і компетенція КТС. Порядок і строки розгляду трудових спорів у КТС.
  2. Розгляд індивідуальних трудових спорів судом.
  3. Виконання судових рішень у трудових спорах. Порядок поновлення працівників на роботі.
  4. Проблема розгляду індивідуальних спорів у Європейському суді з прав людини.
3. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
4. *Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – К., 1996.
3. Кодекс законів про працю України // Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Вакуленко, О. П. Товстенко. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 1040 с.

4. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18 грудня 1991 р.; 17 листопада 1992 р.; 14 жовтня 1994 р.; 22 грудня 1995 р.; 14 лютого 1996 р.; 17 грудня 1996 р.; 21 листопада 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст. 170; 1992. – №12. – Ст. 169; 1993. – №2. – Ст. 3; 1994. – №45. – Ст. 408; 1996. – №3. – Ст. 11; 1996. – №9. – Ст. 42; 1997. – №8. – Ст. 62; 1998. – №11-12. – Ст. 44.
5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №36. – Ст. 361.
6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. – Ст. 668.
7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17. – Ст. 121.
8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. – Ст. 4.
9. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №34. – Ст. 227.

Додаткова

10. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2012. – 564с.
11. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 860 с.
12. Шульженко І.В. Трудове право: навч. посіб. для студ. всіх спец. ден. та заоч. форм навчання ін-ту економіки і упр. / І.В. Шульженко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. правових і загальнонаукових дисц. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – 185с.
13. Трудове право : навч. посіб. для студ. екон. спец. / С. В. Дрожжина, І. В. Ширкова ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. прав. дисциплін. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. - 163 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств К.:2012
15. Шишка Р.Б.Инвестиционное право Украины/ Харьков: Эспада, 2001.
16. www.ligazakon.ua.....

Питання для підготовки до заліку

1. Поняття і зміст права людини на працю та його конституційні гарантії в Україні.
2. Предмет і поняття трудового права.
3. Особливості методу трудового права.
4. Система трудового права і система трудового законодавства.
5. Функції трудового права.
6. Основні принципи трудового права.
7. Суб'єкти трудового права: загальна характеристика.
8. Працівники як суб'єкти трудового права.
9. Роботодавці як суб'єкти трудового права, їх види, права та обов'язки.
10. Джерела трудового права, їх класифікація та види.
11. Загальне та спеціальне трудове законодавство.
12. Міжнародно-правові акти як джерела трудового права.
13. Основні Конвенції та Рекомендації МОП у сфері праці та їх значення для національного законодавства.
14. Європейська соціальна хартія як джерело трудового права України.
15. Поняття зайнятості та види зайнятого населення.
16. Державні гарантії у сфері зайнятості.
17. Додаткові гарантії зайнятості для окремих категорій населення.
18. Правове регулювання працевлаштування. Поняття підходящої роботи та порядок її надання.
19. Обов'язки підприємств, установ та організацій перед державною службою зайнятості.
20. Поняття безробітного та його правовий статус; особи, які не можуть бути визнані безробітними.
21. Трудовий договір: поняття, загальна характеристика у сучасний період, відмінність від цивільно-правових договорів.
22. Сторони та зміст трудового договору.
23. Порядок укладення трудового договору.
24. Правове регулювання випробування при прийнятті на роботу.
25. Строковий трудовий договір, особливості його укладання та припинення.
26. Контракт як вид трудового договору: сфера застосування, зміст та порядок його укладення і розірвання.
27. Трудовий договір про тимчасову та сезонну роботу.
28. Трудовий договір з трудящим-мігрантом.
29. Трудовий договір про сумісництво. Обмеження сумісництва за законодавством України.
30. Трудовий договір про тимчасове заступництво та тимчасове виконання обов'язків за вакантною посадою.
31. Переведення на іншу постійну роботу.
32. Переведення на іншу тимчасову роботу.

33. Зміна істотних умов праці у зв'язку зі змінами в організації виробництва та праці.
34. Припинення трудового договору за угодою сторін.
35. Розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк, за ініціативою працівника.
36. Розірвання строкового трудового договору.
37. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи власника в разі змін в організації виробництва і праці.
38. Порядок звільнення працівника за скороченням штату або чисельності працівників.
39. Розірвання трудового договору в разі невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі.
40. Розірвання трудового договору в разі систематичного не виконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором.
41. Розірвання трудового договору в разі вчинення працівником прогулу без поважних причин.
42. Розірвання трудового договору в разі поновлення на роботі працівника, який раніше виконував цю роботу.
43. Додаткові підстави для розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
44. Розірвання трудового договору з ініціативи третіх осіб, які не є стороною трудового договору.
45. Порядок звільнення працівника з ініціативи роботодавця.
46. Порядок отримання згоди профкому на звільнення працівника з ініціативи роботодавця.
47. Поняття і види робочого часу. Нормативи робочого часу.
48. Правове регулювання скороченого робочого часу.
49. Правове регулювання неповного робочого часу.
50. Режим робочого часу та його види.
51. Поняття надурочних робіт і порядок їх застосування. Чергування.
52. Поняття і види відпочинку за законодавством України.
53. Правовий режим вихідних та святкових днів.
54. Поняття та види відпусток. Щорічні відпуски, їх види та порядок надання.
55. Соціальні відпуски і порядок їх надання.
56. Відпуски без збереження заробітної плати.
57. Право працівника на оплату праці та його захист.
58. Структура заробітної плати: основна та додаткова заробітна плата, заохочувальні та компенсаційні виплати.
59. Сфери регулювання заробітної плати та їх зміст.
60. Мінімальна заробітна плата: поняття та функції, порядок установлення та перегляду.

61. Надбавки й доплати до заробітної плати та порядок їх установа.
62. Індексція заробітної плати.
63. Форми та порядок виплати заробітної плати. Порядок проведення утримання із заробітної плати.
64. Компенсація заробітної плати у зв'язку із затримкою її виплати.
65. Поняття, значення, методи забезпечення дисципліни праці.
66. Нормативно-правове регулювання дисципліни праці. Правила внутрішнього трудового розпорядку. Статути та положення про дисципліну праці.
67. Поняття та види заохочення за успіхи в роботі. Правове забезпечення стимулювання праці.
68. Поняття, підстава та умови дисциплінарної відповідальності за трудовим правом.
69. Види дисциплінарної відповідальності та порядок її застосування.
70. Поняття, підстава, умови та види матеріальної відповідальності за трудовим правом.
71. Відмінність матеріальної відповідальності за трудовим правом від цивільно-правової відповідальності.
72. Обмежена матеріальна відповідальність працівника за шкоду, заподіяну роботодавцю при виконанні трудових обов'язків, та порядок її застосування.
73. Повна матеріальна відповідальність працівника за шкоду, заподіяну роботодавцю при виконанні трудових обов'язків.
74. Матеріальна відповідальність роботодавця у трудових відносинах: підстава, умови та порядок застосування.
75. Законодавство про охорону праці на виробництві, його основні положення.
76. Правова охорона праці на виробництві жінок, неповнолітніх та осіб зі зниженою працездатністю.
77. Обов'язки роботодавця за Законом України "Про охорону праці".
78. Індивідуальні трудові спори: поняття, порядок розгляду в КТС та суді.
79. Соціальне партнерство в Україні: поняття, правова база, сторони та зміст соціально-партнерських угод.
80. Правовий статус профспілок в Україні: поняття, функції, законодавство про профспілки.
81. Правовий статус організацій роботодавців за законодавством України.
82. Колективний договір і колективні угоди: поняття, сторони, зміст.
83. Порядок укладення, зміни, строк дії колективного договору та відповідальність сторін за його виконання.
84. Колективні трудові спори: поняття, сторони, предмет спору.
85. Порядок вирішення колективних трудових спорів.
86. Право на страйк та порядок його проведення за законодавством України.

87. Поняття та види загальнообов'язкового державного соціального страхування.

88. Поняття та види соціального випадку в системі обов'язкового державного соціального страхування.

90. Види та умови матеріального забезпечення за соціальним страхуванням.

Навчальне видання

Шульженко Ігор Владиславович

Кафедра гуманітарних і правових дисциплін

ТРУДОВЕ ПРАВО

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Формат 60x84/8. Ум. др. арк.

Донецький національний університет

економіки і торгівлі імені

Михайла Туган-Барановського

50042, Дніпропетровська обл.,

м.Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.

Свідоцтво суб'єкту видавничої

Справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.